EDUSKUNNAN SIVISTYSVALIOKUNNALLE

ASIA HE 98/2020 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

LAUSUNNON ANTAJA

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK), Helsinki

TTVK kiittää mahdollisuudesta lausua ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

LAUSUNTO

Eduskunnan käsittelyssä oleva hallituksen esitys on osa kokonaisuutta, jolla EU-lainsäätäjä muokkaa digitaalisia sisämarkkinoita ja luo edellytykset digitaalisten sisältöjen käytölle. Tässä yhteydessä huomiota on kiinnitettävä myös siihen, kuinka ehkäistään tehokkaasti laittomien sisältöjen käyttöä ja mahdollistetaan jatkossakin oikeudenloukkauksiin puuttuminen.

Audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin (AVMS-direktiivi) tavoitteena on parantaa kuluttajien ja erityisesti alaikäisten suojelua sekä taata tasapuolisemmat toimintaedellytykset audiovisuaalisten sisältöpalvelujen ja videonjakoalustan tarjoajille. Tavoitteeseen tähtäävinä toimenpiteinä videonjakoalustan tarjoajien tulee ottaa käyttöön asianmukaiset toimenpiteet kaikkien kansalaisten suojelemiseksi laittomalta sisällöltä. Kannatamme tällaista yleistä huolellisuusvelvoitetta (*duty of care*) ja sen mahdollistamiin vapaaehtoisiinkin toimiin tulisi palveluntarjoajia rohkaista viittaamalla siihen nimenomaisesti valiokunnan lausunnossa.

EU-lainsäätäjä on direktiiviä säätäessään huomioinut luonnollisesti muut digitaalisia sisältöjä ja sisämarkkinoita koskevat säädöshankkeet, joita tulee tulkita kokonaisuutena. Myös kansallisella tasolla yksittäistä direktiiviä implementoidessa on varmistettava, ettei sen määritelmiä tai tarkoituksen tulkintaa laajenneta siten, että ne olisivat ristiriidassa EU-lainsäätäjän muiden säädösten tai Euroopan unionin tuomioistuimen antamien tulkintalinjausten kanssa. Verkkosisällönjakopalveluiksi katsottavien alustapalvelujen vastuuta ja velvollisuuksia käsitellään myös Tekijänoikeusdirektiivissä (DSM-direktiivi[1]). Nyt käsillä olevan lainsäädäntöhankkeen osin samoja kysymyksiä käsitellään myös vireillä olevassa

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/790, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta

Digital Services Act -hankkeessa (DSA), joka koskee mm. sähköisestä kaupankäynnistä annettua direktiiviä[2]. Yksityisyydensuojan, viestinnän luottamuksellisuuden, tietosuojan ja elinkeinovapauden sekä tekijänoikeuden täytäntöönpanon välisestä intressipunninnasta sekä estomääräyksistä on olemassa EU-tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jota ei tule tällä lainsäädäntöhankkeella horjuttaa. Valiokunnan on todettava selvästi lausunnossaan, että tämä lainsäädäntöhanke tukee osaltaan muita EU-lainsäätäjän digitaalisia sisämarkkinoita ja sisältöjä koskevia lainsäädäntöhankkeita sekä EU-tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä käsillä olevalla lainsäädäntöhankkeella säädetyistä kysymyksistä.

Tietojen merkitseminen verkkotunnusrekisteriin ja tietojen julkaiseminen

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, verkkotunnuksen käyttäjätietojen oikeellisuus on tärkeää niin internetin käyttäjille kuin lainvalvontaviranomaisille tai muille oikeudenloukkauksia tutkiville tahoille. Tällä hetkellä väärien henkilötietojen merkitseminen verkkotunnusrekisteriin on erittäin helppoa, mikä on todellinen ongelma ja haittaa merkittävästi mahdollisuuksia puuttua kaikenlaisiin oikeudenloukkauksiin. Fi-verkkotunnusten käyttäjätietojen oikeellisuus vaikuttaa myös kansalaisten luottamukseen digitaalisia palveluita kohtaan. Kannatamme hallituksen esityksessä suositeltua korjaavaa toimenpidettä: nykyistä 167 §:ä tulisi päivittää niin, että Liikenne- ja viestintävirastolle annettaisiin määräysvalta antaa tarkempia määräyksiä verkkotunnuksen käyttäjän tunnistamisesta.

AVMS-direktiivin 5 artiklassa velvoitetaan audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoaja asettamaan helposti, välittömästi ja jatkuvasti palvelun vastaanottajien saataville artiklan mukaiset vähimmäistiedot. Lisäksi direktiivi mahdollistaa sen, että sisältöpalvelujen tarjoajat velvoitetaan asettamaan saataville edellä mainittujen vähimmäistietojen lisäksi myös tiedot omistusrakenteestaan, mukaan lukien todelliset omistajat ja edunsaajat. Nämä säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi kansallisen lain pykäliin 4 ja 4a. Tällainen sääntely on välttämätöntä mahdollisten oikeudenloukkausten selvittämiseksi ja niihin puuttumiseksi sekä tarvittaessa vastuun kohdistamiseksi, ja näin ollen pidämme esitystä erittäin tervetulleena.

Huomiota on kuitenkin kiinnitettävä myös siihen, kuinka puututaan toimijoihin, jotka eivät noudata säännöksiä. Tälläkin hetkellä sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 5 artiklassa velvoitetaan ilmoittamaan palvelun ylläpitäjän yhteystiedot ja tämä on implementoitu kansallisesti tietoyhteiskuntakaareen. Velvoite on jäänyt kuitenkin kuolleeksi kirjaimeksi, koska laittomat sivustot laiminlyövät systemaattisesti tietojensa ilmoittamisen tai ilmoittavat ilmeisen vääriä tietoja ilman että siihen olisi mahdollista puuttua. Lainsäätäjän olisi tehtävä tältä osin jatkokehitystyötä ja mietittävä keinoja, kuinka varmistetaan tämän säännöksen toimivuus ja noudattaminen käytännössä. Tämä on kysymys, johon tullaan todennäköisesti palaamaan Digital Services Act -hankkeen yhteydessä.

Tietosuoja ja loppukäyttäjien oikeudet

Tietosuojan varmistaminen on tärkeää mutta sitä ei tule ylikorostaa siten, että se käytännössä ehkäisee asianmukaisen täytäntöönpanon ja mahdollisuuden puuttua erilaisiin oikeudenloukkauksiin. Tietosuojasääntelyn tulkinnassa on huomioitava eri perusoikeuksien välinen tasapaino.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, loppukäyttäjien oikeuksia koskeva sääntely on lähtökohtaisesti täysharmonisoivaa eikä kansallisesti ole mahdollista säätää korkeammasta

[2] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2000, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista

kuluttajansuojan tasosta. Loppukäyttäjien oikeuksien, kuten tietosuojankin osalta, on muistettava eri perusoikeuksien lähtökohtaisesti tasavertainen asema. Kuluttajansuoja tai tietosuoja ei oikeuta esimerkiksi anonyymiin piratismiin, ja tekijänoikeuden loukkauksen perusteella on edelleen voimassa olevan lainsäädännön ja oikeuskäytännön perusteella mahdollista tietyin edellytyksin keskeyttää internet-yhteys tai estää pääsy tietyille sivustoille. Tekijänoikeuslaissa olevien keskeyttämis- ja estomääräysten kriteerit ovat jo erittäin tiukat, eikä niiden tulkintaa tule entisestään tiukentaa. Kuten hallituksen esityksessä tuodaan esiin, tekijänoikeuslain 60e §:n mukaista estomääräysmenettelyä olisi pikemminkin syytä harkita myös muunlaisiin oikeudenloukkauksiin (ehdotettu 185 §:n muutos). Tekijänoikeuden haltijoiden käytännön kokemusten perusteella estomääräyksillä on suuri merkitys rikosten torjunnassa ja ennaltaehkäisyssä siinä yleisessä tilanteessa, että palvelun tarjoaja salaa identiteettinsä eli on tuntematon. Kokemukset nykyisen TekijäL 60e §:n soveltamisesta ovat kuitenkin osoittaneet, että estomääräys olisi mahdollistettava paitsi tilanteissa, joissa väitetty oikeudenloukkaaja eli palvelun ylläpitäjä on tuntematon, myös silloin kun ylläpitäjän henkilöllisyydestä on epäily mutta häntä ei yrityksistä huolimatta tavoiteta, koska hän pakoilee. Lisäksi ollakseen tehokas, estomääräysmenettelyn tulisi olla nopea ja määräyksen joustava eli dynaaminen: alkuperäisen estomääräyksen piiriin tulisi voida ilmoittamalla lisätä uusia välitys- ja peilisivustoja (*proxy* ja *mirror sites)*.

Mediakasvatus

AVMS-direktiivin 33a artiklan mukaan jäsenvaltioiden on edistettävä medialukutaitoa ja toteutettava toimenpiteitä sen kehittämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriölle on osoitettava riittävästi varoja tämän tavoitteen toteuttamiseksi Kansallisissa mediakasvatuslinjauksissa[3] kuvatuin tavoin. Järjestelmällinen tekijänoikeuskasvatus, jolla parannetaan tietoyhteiskunnassa välttämättömiä tekijänoikeustaitoja, on osa toimivaa mediakasvatusta.

Helsingissä syyskuun 14 päivänä 2020

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry

Jaana Pihkala
toiminnanjohtaja

TTVK on voittoa tavoittelematon aatteellinen yhdistys, jonka tarkoituksena on tekijänoikeuslakiin perustuvien oikeuksien valvonta ja tekijänoikeusloukkausten ehkäisy Suomessa. TTVK järjestää myös yleistä tekijänoikeudellista tiedotus- ja koulutustoimintaa. TTVK:n jäseniä ovat Audiovisual Producers Finland – APFI ry, Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry, Kopiosto ry, Suomen elokuvatoimistojen liitto - Finlands filmbyråres förbund ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Musiikkituottajat – IFPI Finland ry, Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Suomen Musiikintekijät ry, Suomen Musiikkikustantajat ry, Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry, Yleisradio Oy, MTV Oy, Sanoma Media Finland Oy sekä RadioMedia ry.

[3] http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161951